

tenschap aanwijst'.⁵⁹ Het staat er werkelijk. In zijn rede *Het Calvinisme en de kunst* bij de overdracht van het V.U.-rectoraat op 20 oktober 1888 sprak Kuyper over 'vormenschuwheid van den methodist'. Merkwaardig hoe naast diverse 'ethischen' het speciaal de neo-calvinisten zijn geweest, die niet moe werden het methodisme alleen gericht te zien op de ziel en niet op land en volk. Zelfs H. Bavinck bezondigde zich eraan. Hij miste bij het methodisme de echte katholiciteit⁶⁰ en beschouwde hen als guerilla's, die de vijand wel verzwakken maar niet overwinnen. Het is bijna ongelooflijk welke zonden Bavinck in het methodisme onderkent als hij schrijft hoe het Vinet beïnvloedde en hoe hij dan constateert een voorbijzien aan de historische ontwikkeling van het christendom, de wereldverzoening, de plaatsing van de staat uitsluitend op 'natuurlijk terrein', een éézijdig attent zijn op de bekering van enkelingen, een miskenning van het israëlitisch karakter der Heilige Schrift en van de roeping der theologie.⁶¹

Het is geen prettige taak dit alles te registreren, maar wij moeten nog volhouden. Door de neo-calvinisten werden doorlopend epitheta als 'oppervlakkig', 'ondiep', 'luchthartig' in hun polemische geschriften gebruikt. D.P.D. Fabius betoogde dat de methodisten bij de eerste beginselen zijn blijven staan, hun gewone plicht en beroepswerkzaamheid verwaarloosden om maar op bekering uit te gaan - dit in tegenstelling tot de calvinisten, die met de studie der voorafgaande eeuwen hun voordeel deden en daarop voortbouwden.⁶² Wesley werd door N.A. de Gaay Fortman veroordeeld omdat hij geen diep denker was en zich 'met zijn ketterijen' bij één der oudere godgeleerden aansloot.⁶³ L.H. Wagenaar bepleitte de 'vereeniging' der dolerenden met de christelijke gereformeerden op grond van de 'versterving van het Calvinisme in het buitenland', waar men zich 'laat vervoeren door een ondiep en geruchtma-

59. A. Kuyper, *Een geloofsstuk*, Kampen, 1912, 22. Vgl. P.A. Diepenhorst, *Dr. A. Kuyper*, Haarlem, 1931, 134.

60. J. Veenhof, *Revelatie en inspiratie*, Amsterdam, 1968, 353v. Vgl. J. Kuiper, *Geschiedenis van het godsdienstig en kerkelijk leven*, Nijkerk, 1903, 129. Bavinck had overigens wel waardering voor de positie van de vrouw in het methodisme. Zie zijn *De vrouw in de hedendaagsche maatschappij*, Kampen, 1918, 141v.

61. H. Bavinck, *De theologie van Prof. dr. Daniël Chantepie de la Saussaye*, Leiden, 1884, 4. Is het wonder dat een epigoon als P. Biesterveld zich later in soortgelijke zin uitte, toen hij tegenover het methodisme het Evangelie plaatste 'dat de verlossing van heel het leven, ja van alle dingen omvat' (J. Veenhof, 'Honderd jaar theologie aan de Vrije Universiteit'. In: *Wetenschap en rekenschap*, Kampen, 1980, 67v.)?

62. O.a. D.P.D. Fabius, *Huiskamer en keuken*, Leiden, 1897, 132.

63. *De Heraut*, 25 maart 1883, 274.